

ABDURRAHİM TIRSİ KİMDİR.

Anadolu evliyalarından. İznik yakınlarındaki Tirse köyünde doğdu. Babası Bâyezîd Fakih köyde imamlık yapıyordu. Doğum tarihi belli değildir. Küçük yaşta babası ile İznik'e giderek büyük veli Eşrefoğlu Rûmî'nin sohbetlerine katıldı. Eşrefoğlu Rûmî'nin; "Bu çocuğu bize verin, tâlim ve terbiyesi ile meşgûl olalım." buyurması üzerine babasının rızâsı ile onun yanında kalarak yetişti. Bir süre sonra Eşrefoğlu Rûmî'nin kızı Züleyhâ Hâtun ile evlendi.

Abdürrahîm Tirsî, çok ibâdet eden, nefsinin arzularını yerine getirmeyen, haramlardan kaçan bir zâtı. Talebeliğinde Hızır aleyhisselâm ile görüşme ve sohbetiyle müşerref olmayı çok istiyordu. Bir gün hocası onu pazara elma almaya gönderdi. Pazardan dönerken yolda bir zat ile karşılaştı. O zât; "Sepetini aç, neyin olduğunu göreyim." dedi. Abdürrahîm Tirsî, sepeti açınca o zât içinden bir elma alıp yoluna devam etti. Abdürrahîm Tirsî de hocasının huzuruna gidip sepeti önüne koydu. Eşrefoğlu Rûmî, sepete bakınca; "Abdürrahîm, bu elmaların birisi eksik." dedi. O da; "Bir zât aldı." dedi. Hocası; "O zâtın eteğine niçin yapışmadın?" diye sordu. O da; "O zâtın kim olduğunu bilmiyordum." deyince, hocası; "Ya Abdürrahîm! Hızır'ı görsem deyip dururdun, fakat bilsem demezdin. O zât Hızır idi. Gördün, fakat bilemedin." dedi. Bunun üzerine Abdürrahîm Tirsî; "Ah görsem ve bilsem." diye Eşrefoğlu Rûmî'den ricâda bulundu. Hocası; "Ey Abdürrahîm! Bu gece Yaylak denen yere git." buyurdu. Abdürrahîm Tirsî gece olup Yaylak'a gittiğinde, gündüz sepetinden elma alan zâtın orada olduğunu gördü. Hak teâlâyâ çok hamd ve senâdan sonra Hızır aleyhisselâmdan duâ istedi. Hızır aleyhisselâm da; "Yâ Abdürrahîm! Hizmetinde olduğun zâtın kadrini ve kıymetini bil. Ondan hayır duâ iste." buyurup gözden kaybıldı. Bundan sonra hocasının hizmetlerine daha çok gayret ve şevkle koştu ve îtina gösterdi. Hocasının vefâtından sonra yerine geçip talebe yetiştirmek, insanlara İslâmiyet'i öğretmek için çalıştı.

Abdürrahîm Tirsî, Yaylak denilen yerde bir câmi yapmak için talebeleri ve halktan sevenleri ile ağaç kesmeğe ormana gitti. Bir talebesine yanlarına küçük tencerede bir mikdâr pirinç çorbası ile çok mikdâr da tabak almasını söyledi. Ormana varıp ağaç kesildikten sonra, öğleye yakın yemek için sofralar kuruldu. Abdürrahîm Tirsî, küçük tencere üzerine Fâtiha-i şerîfe okuyup; "Tabakları doldurun." buyurdu. Bütün tabaklara çorba doldurulmasına rağmen, tenceredeki çorba hiç eksilmemiş gibi duruyordu. Daha sonra ezan okundu ve Abdürrahîm Tirsî cemâate namaz kıldırıldı. Namazdan sonra Yörüklerden bir grup ellerinde sofralar olduğu hâlde yanlarına geldiler. İçlerinde çok güzel yemeklerin bulunduğu sofralardan, orada hizmet edenler yemek yedi. Abdürrahîm Tirsî gelen yörüklerle hiç konuşmadı. Cumâ günü olunca Abdürrahîm Tirsî, talebesi Habib Dede ile câmiye gitti. O sırada câminin önünde bir grup yörük vardı. Habib Dede onlara; "Ey müminler! Şu vakit getirdiğiniz yemekten dolayı hocam çok memnun oldu." deyince yörükler; "Ne yemeği. Bizim ondan haberimiz yoktur!" dediler. Abdürrahîm Tirsî; "Habib Dede, o yemeği getiren yörükler değil, onların sûretinde melekler idi. Allahü teâlâ kereminden, bizim hizmetimizde bulunan müminleri tâzim için kudret sofrasında melekleriyle o yemeği gönderdi." buyurdu.

Abdürrahîm Tırsî, 1520 (H.927) senesi Şubat ayında İznik'te vefât etti. Hocasının yanına defnedildi. Yerine önce Muslihüddîn Efendi daha sonra da oğlu Pîr Hamdi Efendi geçerek, insanlar Allahü teâlâyâ kavuşturan yolu anlattılar.

Abdürrahîm Tırsî'nin vefâtından sonra; her gün siyah, gözleri görmeyen bir köpek gelip bâzan Eşrefoğlu Rûmî'nin bâzan da Abdürrahîm Tırsî'nin kabrine yüzünü sürer, ayakucunda yatar. Fakat namaza gelenler onu oradan kovalarlardı. Yine de köpek gelirdi. Abdürrahîm Tırsî'nin talebelerinden Habib Dede bir gün; "Ey İznik halkı! Bu köpeğe vurmayın. Bunda bir hikmet var. Ortaya çıkmasını bekleyin." dedi. Köpek bu hâline kırk gün devâm etti. Kırk birinci gün halk öğle namazından çıktığında, köpeğin bir müddet Eşrefoğlu Rûmî'nin ayak ucunda, bir müddet de Abdürrahîm Tırsî'nin ayak ucunda feryâd ettiğini gördüler. Orada bulunan cemâatin hepsi iki gözünün açıldığını gördü.

Abdürrahîm Tırsî'nin, Yûnus Emre ve Eşrefoğlu Rûmî'nin tesirinde kalarak hece vezni ve sâde dille yazdığı çok güzel şiirleri vardır. Bir dîvanı varsa da, ele geçmemiştir. Abdürrahîm Tırsî'ye âit olan ilâhîler uzun süre Kâdirî dergâhlarında okunmuştur.

İlâhîlerinden birisi şöyledir:

YÂ İLÂHÎ

Günâhım çok günâhım çok
Meded senden yâ ilâhî
Suçumdan geç beni affet
Meded senden yâ ilâhî!
Yüzüm kara günâhım çok
Sana lâyük âmâlim yok
Sana varmağa yüzüm yok
Meded senden yâ ilâhî!
Geçmiş günâhımı ansam
Ele divit kalem alsam
Kıyâmete değin yazsam
Dükenmeye yâ İlâhî!
Bu nefs-i meş'ûma uydum
Günâh bahrına gark oldum
Elüm dutgıl helâk oldum
Meded senden yâ İlâhî!
Meded irmeye ger senden
Ümîdüm kesersem senden
Nice çıka cânım tenden
Meded senden yâ İlâhî!
Âhir Azrâil gelicek
Günahlarımı göricek
Hişm ile cârâ sunıcak
Meded senden yâ İlâhî!

Münkir ü Nekir gelicek
Kabrumde suâl sorıcak
Mecal yok cevap viricek
Meded senden yâ İlâhî!
Yarın mahşere varıcak
Aybumuz âyan olıcak
Suçlular zebûn olıcak
Meded senden yâ İlâhî!
Hak terâzu kurılıcak
Günâhumuz sorılıcak
Sen onda kâdî olıcak
Meded senden yâ ilâhî!
Sırat köprisi kurıla
Âsîler nice yöriye
Düşe Cehennem'e yana
Meded senden yâ İlâhî!
Gerçi senin kulların çok
Ben itdüklerüm itmiş yok
Sana yalvaruram çok çok
Meded senden yâ İlâhî!
Ne kim itdüm ise itdüm
Elümi başumî açdum
Geldüm hazretüne düşdüm
Meded senden yâ İlâhî!
Dilekleri dutarsın sen
Kerîmsin hem Rahîmsin sen
Hâşâ mahrûm koyasın sen
Meded senden yâ İlâhî!
Bu Abdürrahîm-i Tırsî
Diler senden kerem ıssı
Zebûn olur günâh ıssı
Meded senden yâ İlâhî!

MURÂD EDİLEN SULTAN SELÎM'DİR

Sultan İkinci Bâyezîd'in hanımı Şehzâde Korkut'un annesi bir gün dergâha gelip Abdürrahîm Tırsî'nin hanımından; "Beyin Abdürrahîm Tırsî'den ricâ edip, yardım talep ederiz. Sultan Bâyezîd'den sonra oğlum Korkut pâdişâh olsun." diye ricâda bulundu. O da bu dileği beyine sık sık hatırlatırdı. Bir gece rüyâsında Peygamber efendimizin huzûrunda bir meclisin kurulduğunu gördü. Abdürrahîm Tırsî de orada idi ve Peygamber efendimize şehzâdelerin hangisinin tahta geçmesinin daha uygun olacağını soruyordu. Sultan-ül-Enbiyâ buyurdu ki: "Rûmun Kara oğlanının murâdı Sultan Selîm'dir. Kara oğlan Abdürrahîm Tırsî'dir." Uyanınca hanımı hemen Abdürrahîm Tırsî'nin yanına gidip rüyâsını anlattı ve; "Siz Şehzâde Selîm'in pâdişâh olmasını istediniz. Biz sizden Korkut'un pâdişâh olmasını ricâ ederdik." dedi. Bunun üzerine Abdürrahîm Tırsî; "Ey hocamın kızı! Şehzâde Korkut'tan evlat gelmez. Âl-i Osmân'ın nesli yok mu olsun? Bu, Hak teâlânın rızâsına muhâliftir." buyurdu.

- 1) Ravza-i Evliyâ (Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmûd Kısmı No: 4613); vr.109a
- 2) Sefînet-ül-Evliyâ; c.1, s.101
- 3) Osmanlı Müellifleri; c.1, s.17
- 4) Menâkıb-i Eşrefzade (İstanbul Üniversite Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, No: 270);
vr. 20a-24a